קרח ב

א. אויף דעם וואָס עס שטייט אין דער פרשה, אַז דער אויבערשטער האָט די כהונה ומתנות כהונה באַשטימט פאַר אהרן ובניו „לחק עולם ברית מלח עולם הוא לפני ה' לך ולזרעך אתך . . אני חלקך ונחלתך גו'"[1] — זאָגט דער ספרי[2] „ג' כתרים[3] הם כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות, כתר כהונה זכה אהרן ונטלו, כתר מלכות זכה דוד ונטלו, הרי כתר תורה מונח כדי שלא יתן פתחון פה לבאי העולם[4] כו' הרי כתר תורה מונח לכל באי העולם[4] שכל שזכה בו מעלה אני עליו כאילו שלשתם מונחים וזוכה בכולם". און דער ספרי פירט אויס אַז כתר תורה איז גרעסער פון די אַנדערע כתרים, ווייל „כל עצמו של שני כתרים אין באים אלא מכחה של תורה וכן הוא אומר[5] בי מלכים ימלוכו".

כעין דער דרשה ברענגט זיך אין גמרא[6] (בקיצור): „שלשה זירים הן של מזבח ושל ארון ושל שלחן של מזבח זכה אהרן ונטלו של שלחן זכה דוד ונטלו של ארון עדיין מונח הוא כל הרוצה ליקח יבוא ויקח שמא תאמר פחות הוא ת"ל בי מלכים ימלוכו"[7].

דער רמב"ם אין הלכות תלמוד תורה[8] ברענגט אויך די דרשה, וז"ל: בשלשה כתרים נכתרו ישראל כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות, כתר כהונה זכה בו אהרן שנאמר[9] והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם, כתר מלכות זכה בו

---

1) יח, יט־כ.

2) פיסקא קיט.

3) בספרי מתחיל „נמצאת אומר ג' כתרים כו'". וראה בפרטיות במפרשי הספרי — הפירוש ב„נמצאת אומר" בהמשך למ"ש לפנ"ז שם.

4) הלשון „לבאי העולם", „לכל באי העולם" (ועד"ז הוא במדרש שמואל דלקמן הערה 7) לכאורה אין הכוונה לכל בני אדם, שהרי ג' כתרים אלו נתנו רק לישראל. כפשוט ומפורש ברמב"ם דלקמן בפנים. ועוד. וכדמוכח גם בספרי שם — כ"א הכוונה ע"ד הלשון „כולא עלמא" שבש"ס וכיו"ב. אבל דוחק גדול לפרש כן בהלשון „באי העולם" (משא"כ „כולא עלמא" שבש"ס שמתייחס לכל בעלי הפלוגתא וכו', שבסוגיא) — ואפ"ל כפשוטו דאומות העולם פותחים פה ובאים בטענה דעשיית עוול בכלל (וגם בנוגע לכתר תורה דז' מצות דידהו) וע"ז המענה דמונח לכולם. ומפורש הוא במדרש לקח טוב ר"פ חוקת: כדי שלא ליתן פתחון פה לאומות העולם. ואכ"מ. — וראה ר"ה פ"א מ"ב „באי עולם" וברמב"ם הל' תשובה פ"ג ה"ג (מהמשנה) „מבאי העולם". ועד"ז ברמב"ם שם פ"ו ה"ג. סוף הל' שמיטה ויובל. הל' מלכים פ"ח ה"י. וברמב"ם סוף הל' ס"ת, הל' סנהדרין פי"ב ה"ג: כל באי עולם. וראה לקו"ש חי"ג ע' 230. וש"נ. ואכ"מ.

*) וראה (באו"א) לקו"ש חכ"ז ע' 246 ואילך.

5) משלי ח, טו.

6) יומא עב, ב.

7) ועד"ז הוא בקה"ר פ"ז, א (ב). מדרש שמואל פכ"ג. ובשניהם מסיים (ע"ד לשון הספרי) „כל מי שזוכה לתורה כאילו זוכה לשלשתן וכל שלא זכה כו'" (קה"ר. ובאריכות יותר במדרש שמואל שם).

בנוגע ג' הכתרים, והמעלה דכתר תורה (שכל הזוכה בו כאילו זוכה בכולם) — ראה ג"כ שמו"ר פל"ד, ב. תנחומא ויקהל ח בסופו. במדב"ר פ"ד, יד בסופו• (פי"ד, יוד — ושם אינו מסיים במעלת כתר תורה). יל"ש משלי רמז תתקמא.

8) רפ"ג.

9) פינחס כה, יג.

•) אלא שבמדרש שמואל, במדב"ר פ"ד שם (ועד"ז במדרש לקח טוב) מסיים גם „וכתר שם טוב עולה על גביהן". וראה גם קה"ר שם (ג).

דוד שנאמר[10] זרעו לעולם יהי׳ וכסאו כשמש נגדי, כתר תורה הרי מונח ועומד ומוכן לכל ישראל שנאמר[11] תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב כל מי שירצה יבוא ויטול שמא תאמר שאותם הכתרים גדולים מכתר תורה כו׳.

דאַרף מען פאַרשטיין: אין ש״ס שטייען ניט קיין ראיות פון פסוקים, אע״פ אַז ער איז בלול פון הלכה, מקרא שקו״ט וכו׳ (ועד״ז בספרי[12]) — און דוקא דער רמב״ם בספרו וועלכער איז „הלכות הלכות״[13] ברייגט ראיות פון די פסוקים?

ב. אין הגהות מיימונית[14] איז אַנגע־צייכנט דער מקור פון דברי הרמב״ם (ניט נאָר אין מס׳ יומא — ווי אין כסף משנה[15] — נאָר אויך) אין אבות דר״נ[16] — און דאַרטן ווערן טאַקע געבראַכט ראיות פון פסוקים אויף אַלע דריי כתרים.

אַבער:

א) דאַרטן זיינען צוויי פון די פסוקים ניט די וועלכע דער רמב״ם ברענגט.

ב) ועיקר: אין אדר״נ זיינען די ראיות פון די פסוקים ניט אויף דעם צד החיוב ווי דער רמב״ם ברענגט זיי, נאָר לצד השלילה, אַז כתר כהונה וכתר מלכות קען מען ניט באַקומען, משא״כ כתר תורה, וז״ל (באבות דר״נ): „כתר כהונה כיצד אפילו נותן (לו) כל כסף וזהב שבעולם אין נותנים לו כתר כהונה שנאמר[9] והיתה לו . . כתר מלכות אפילו נותן כל כסף וזהב שבעולם אין נותנים לו כתר מלכות שנאמר[17] ודוד עבדי נשיא להם לעולם[18] אבל כתר תורה אינו כן עמלה של תורה כל הרוצה ליטול יבא ויטול שנאמר[19] הוי כל צמא לכו למים״[20].

נאָך אַן ענין אין רמב״ם דאָ איז בולט אין פאַרגלייך מיט זיין לשון במק״א (אין הל׳ מלכים[21]): „כיון שנמשח דוד זכה בכתר מלכות והרי המלכות לו ולבניו הזכרים עד עולם שנאמר[22] כסאך יהי׳ נכון עד עולם״ — ניט דער פסוק וואָס ער ברענגט דאָ ביי „כתר מלכות זכה בו דוד — זרעו . . וכסאו וגו׳״.

אויך בנוגע דעם ערשטן פסוק, וועלכן דער רמב״ם ברענגט דאָ אַלס ראי׳ אַז אהרן האָט זוכה געווען צו כתר כהונה — „שנאמר והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם״[23] — פאַדערט זיך

---

10) תהלים פט, לז.
11) ברכה לג, ד.
12) וראה לקמן הערה 27.
13) הקדמת הרמב״ם לספר היד (סד״ה ובזמן הזה).
14) לרמב״ם הל׳ ת״ת שם סק״א.
15) ועד״ז הוא בלחם משנה ובשו״ע אדה״ז הל׳ ת״ת רפ״ד שהובא לקמן בפנים. ובמגדל עז לרמב״ם „הכל ביומא פרק בא לו ובמסכת אבות״.
16) והוא שם רפמ״א.
17) יחזקאל לז, כה.
18) ראה בנין יהושע לאדר״נ שם שמסביר הטעם שהובאו באדר״נ דוקא פסוקים אלה ע״ד כהונה ומלכות, כי בהם מודגש ששייכים גם בזמן הזה. ע״ש. אבל לכאורה לא זו (עיקר) ההדגשה באדר״נ, כ״א דכתר תורה שייך לכאו״א, משא״כ כתר כהונה וכתר מלכות.
19) ישעי׳ נה, א.
20) וראה לקו״ש ח״ו (ע׳ 299 ושם ע׳ 301) הביאור בשינוי הפסוקים שברמב״ם ואדר״נ שם.
21) פ״א ה״ז.
22) ש״ב ז, טז.
23) להעיר גם שברבינו יונה לאבות פ״ד מי״ב הובאו הפסוקים בנוגע לכתר כהונה וכתר מלכות כברמב״ם. ואולי הי׳ לפני הרמב״ם ורבינו יונה

הסברה: „והיתה לו" מיינט דאָך דער פסוק בפשטות ניט די כהונה (הרגילה) וואָס אהרן האָט זוכה געווען, נאָר די כהונה וואָס איז געגעבן געוואָרן אלס א הוראה מיוחדת צו פינחס בן אלעזר („ולזרעו אחריו").

איז ניט מובן, פאַרוואָס ברענגט דער רמב"ם דעם פסוק[24] וואָס רעדט ניט וועגן אהרן[25], און ניט פריערדיקע פסוקים אין תורה וועלכע באַציען זיך בפירוש צו כהונה הרגילה — אהרן ולכל בניו (ובפרט, אז ער הויבט אָן מיטן לשון: „זכה בו אהרן . ."), וכבפרשתנו „ברית מלח עולם הוא[26] גו' לך ולזרעך אתך"[27] (וכיו"ב)[28], ווי רש"י ברענגט עס טאַקע אין גמרא[29].

אויך דאַרף מען פאַרשטיין נאָך א שינוי לשון אין רמב"ם לגבי דעם לשון אין ספרי און אין גמרא: דאַרט שטייט „זכה אהרן ונטלו . . זכה דוד ונטלו"[30],

---

27) ובספרי שם משמע קצת (אף שאינו מפורש שם), דכתר כהונה שייך להנאמר בפרשתנו — ראה שם בתחלתו: וערער על הכהונה . . למלך ב"ו כו' (והובא בפרש"י (ספרי) פרשתנו בתחלת הענין (יח, ח)). וראה גם בספרי שם על הפסוק (שם, יט-כא) ברית מלח . . ולבני לוי: מגיד הכתוב כו'.

28) בפשטות יש לומר הטעם כי בהכתוב דפרשתנו לא הוזכר הלשון כהונה (בנוגע „לו ולזרעו") כבפינחס. ועד"ז מובן בנוגע להפסוק בתצוה (כח, מג) „חקת עולם לו ולזרעו אחריו" ולא נאמר לשון כהונה. אבל עדיין צ"ע שהרי לכאורה עיקר הראי' צ"ל ממקום שבו מפורש יותר הענין דכהונת עולם לאהרן, משא"כ הפסוק ד„והיתה לו ולזרעו אחריו" המדובר בפינחס. וראה גם פקודי (מ, טו — הובא בבנין יהושע לאדר"נ שם) „והיתה להיות להם משחתם לכהונת עולם לדורותם".

29) יומא (שבהערה 6) — ד"ה הכי גרסינן „שהכהונה נתנה לאהרן ברית מלח". ועד"ז הובא באדר"נ נוסחא ב' רפמ"ח „כתר כהונה זו כתרו של אהרן . . שנאמר ברית מלח עולם היא לפני ה'".

ולהעיר, שבנוגע למלכות כתב רש"י ביומא שם „וכן המלכות לדוד ולזרעו" (ולגירסא זו — אין מוכרח שכוונתו לפסוק (כנסמן בדפוסי רש"י שלפנינו — לתהלים יח, נא. וכ"ה בש"ב כב, נא), משא"כ להגירסא ברש"י שבע"י „לדוד ולזרעו עד עולם"). ובאבות דר"נ שם נוסחא ב' הובא הפסוק (דה"ב יג, ה) הלא לכם לדעת כי ה' אלקי ישראל נתן (המלוכה) [ממלכה] לדוד (ולהעיר שגם בפסוק זה מסיים „ברית מלח"). וכתוב זה הובא גם במכילתא בתחלתו ע"ז ד„משנבחר דוד יצאו כל ישראל שנאמר הלא לכם לדעת גו'".

30) וכ"ה בקה"ר ומדרש שמואל שם. מדרש לקח טוב שם.

מדרש (שלא הגיע לידינו) ששם הובאו פסוקים אלה. או שכן היתה גירסתם באבות דר"נ — ע"ד שהמפרשים מתרצים בכ"מ דברי הרמב"ם שם.

— וראה בהנסמן בהערה 20 וראה הערה הבאה.

24) ואף שפסוק זה הובא גם באדר"נ, הרי אין זה מכריח שהרמב"ם יביא הפסוק (ואדרבה, דרכו להביא פסוק שהוא מבואר יותר אע"פ שזהו דלא כרז"ל — כידוע בכללי הרמב"ם (ראה יד מלאכי כללי הרמב"ם אות ד)), ובבהלכה זו גופא שמביא (בנוגע מלכות ותורה) פסוקים אחרים ולא הפסוקים שבאדר"נ.

25) ובפרט דלא נתכהן פינחס עד שהרגו לזמרי (זבחים קא, ב. פרש"י פינחס כה, יג) שהפסוק קאי רק על פינחס ולא בנוגע לשאר בני אהרן הכהנים. וגם לדיעה הב' בזבחים שם מפרש הפסוק „והיתה לו ולזרעו אחריו" — „בברכה הוא דכתוב" — שקאי רק על פינחס וזרעו, כפרש"י שם ד"ה ההוא „בשרו שלא תפסק כהונה מזרעו" [וראה תוד"ה ואידך שם (לדיעה דנתכהן כשהרגו לזמרי), מספרי (ס"פ בלק) שעמדו ממנו (מפינחס) שמונים כהנים כו' (וראה בהנסמן שם וגירסת הספרי לפנינו), אלא דשם מפיק לה (מהפסוק שלפנ"ז) „את בריתי שלום"].

26) ובמכילתא בתחלתו: עד שלא נבחר אהרן היו כל ישראל כשרים לכהונה משנבחר אהרן יצאו כל ישראל, ומביא ב' פסוקים: דפרשתנו (ברית מלח עולם), ודפ' פינחס (והיתה לו ולזרעו אחריו).

*) וראה פרש"י שם שהכתוב בכלל לא קאי על עצם הכהונה אלא „גזירה מיד ולדורות" (לגבי המשמש מחוסר בגדים).

משא"כ אין רמב"ם איז ער משמיט „ונטלו" און זאָגט: כתר כהונה זכה בו אהרן, כתר מלכות זכה בו דוד.

ג. די הלכה הנ"ל אין רמב"ם איז דער אַלטער רבי מעתיק בהל' ת"ת שלו[31] און ער איז טאָקע משמיט די פסוקים הנ"ל, וואָס ווערן געבראַכט אין רמב"ם אויף דעם וואָס כתר כהונה זכה בו אהרן און כתר מלכות זכה בו דוד.

זאת ועוד: ביים ענין פון כתר תורה זאָגט דער אַלטער רבי דאָרט „כתר תורה הרי הוא מונח ועומד ומוכן לכל ישראל כל מי שירצה יבוא ויטול שנאמר מורשה קהלת יעקב שהיא ירושה לכל ישראל". ד.ה. אַז אויך ביי כתר תורה (וואו דער אַלטער רבי ברענגט יע אַ פסוק — דעם זעלבן ווי אין רמב"ם) איז ער (א) משנה ומהפך דעם סדר ווי אין רמב"ם: פריער זאָגט ער „כל מי שירצה יבוא ויטול", און דערנאָך ברענגט ער דעם פסוק — משא"כ אין רמב"ם איז עס בסדר הפוך; (ב) דער אַלטער רבי איז מוסיף „שהיא ירושה לכל ישראל" וואָס שטייט ניט אין רמב"ם[32].

ד. ווען מען דאָס פאַרשטיין בהקדים הביאור אויף אַ תמי' אין כללות הענין:

דער רמב"ם איז, כנ"ל, אַ ספר פון „הלכות הלכות" — וואָס איז נוגע להלכה דאָ, אין הל' ת"ת, אַז „בשלשה כתרים נכתרו ישראל", און אַז כתר כהונה זכה בו אהרן און כתר מלכות זכה בו דוד?

לכאורה יש לומר, אַז דאָס איז אַ הקדמה וועלכע ברענגט אַרויס די מעלה מיוחדת פון (כתר) תורה, אַז זי איז העכער פון (כתר) כהונה ומלכות („כתר תורה גדול משניהם", ווי דער רמב"ם פירט אויס אין דער הלכה) — און דער ענין איז נוגע להלכה, ווי דער רמב"ם איז ממשיך[33] „אמרו חכמים[34] ממזר ת"ח קודם לכהן גדול עם הארץ שנאמר[35] יקרה היא מפנינים מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים".

דאָס איז אַבער ניט מספיק, וואָרום אי משום הא — איז ניט נויטיק די גאַנצע אריכות און ס'איז מספיק צו דערמאָנען נאָר בקיצור אַז עס זיינען דאָ נאָך צוויי כתרים, כתר כהונה וכתר מלכות:

ועוד (ועיקר): אויב דער רמב"ם איז דאָ אויסן די הלכה פון „ממזר ת"ח קודם כו'", וואָלט ער געדאַרפט מפרט זיין אין וואָס עס באַשטייט דער ענין פון „קודם"[36] — ווי מ'געפינט עס אין דער משנה[37] וואו דאָס קומט בהמשך צו די דינים (אין דער משנה שלפני[37]) ווער ס'איז קודם להחיותו ולפדותו (און די דינים בריינגט דער רמב"ם שפעטער ומפורש אין הלכות מתנות עניים[38]).

---

31) פ"ד בתחלתו.

32) זה שבשו"ע אדה"ז מביא מהפסוק רק „מורשה קהלת יעקב" ומשמיט תחלת הכתוב שברמב"ם, לכאורה — כי כן הי' גירסתו ברמב"ם, וכמו שהוא בכמה דפוסי וכת"י דהרמב"ם (נסמנו ברמב"ם שבהערה 36). — ועפ"ז תבטל מעיקרא השאלה דתחילת הכתוב אינו מוכרח להביאו כאן.

33) בה"ב שם.

34) הוריות יג, א — במשנה (והרא' מפסוק — בגמרא שם).

35) משלי ג, טו.

36) ולהעיר מהגירסא ברמב"ם (ראה רמב"ם ספר המדע — ירושלים תשכ"ד) „חשוב" במקום „קודם".

37) הוריות שם.

38) ספ"ח.

דערפון איז מובן, אַז דער ענין פון די אַלע דריי כתרים ופרטיהם — אַז „כתר כהונה זכה בו אהרן", ו„כתר מלכות זכה בו דוד" — איז אַ זאַך וואָס איז נוגע להלכה (אויך) צו דער מעלה פון (כתר) תורה כשלעצמו, ניט נאָר אַלס הקדמה צו איר מעלה לגבי די אַנדערע כתרים[39]. והדרא קושיא לדוכתא: וואָס גיט דאָס צו אין דער הסברה פון כתר תורה?

מען קען ניט זאָגן, אַז דער רמב"ם מיינט דערמיט בלויז צו מדגיש זיין די אַנדערשקייט פון כתר תורה — אַז אין דער צייט וואָס כתר כהונה וכתר מלכות זיינען ניט שייך צו אַלע אידן (ווייל „זכה בו אהרן . . זכה בו דוד") איז אַבער כתר תורה יע שייך צו אַלע אידן (ע"ד ווי אין אבות דר"נ) — וואָרום דעמאָלט וואָלט עס דער רמב"ם געזאָגט מיט אַ לשון יותר מתאים לזה — בלשון של שלילה (ע"ד ווי אין אבות דר"נ) או כיו"ב[40].

ה. דער ביאור בזה*[40]:

לשונו המדויק דהרמב"ם — איז מבאר דעם גדר וענין פון כתר תורה.

דער לשון „כתר תורה" וועלט נעבראַכט אין ש"ס בנוגע לכמה ענינים, בתוכן שונה, ולדוגמא:

אין מס' נדרים[41] „אוי לי שנשתמשתי בכתרה של תורה", „כל המשתמש בכתרה של תורה", וואָס דערמיט וועלט געמיינט כבוד התורה[42];

אין מס' מגילה[43] (לויט דער גירסא שלפנינו[44]) „ודאשתמש בתגא חלף . . זה המשתמש במי ששונה הלכות כתרה של תורה" — מיינט דאָס „הלכות"[45] שבתורה. ועוד[46].

עד"ז איז אויך בלשון הרמב"ם, אַז „כתרה של תורה" האָט אין זיך מובנים שונים — בהתאם צום ענין המדובר. מען געפינט אַז דער רמב"ם נוצט דעם לשון „כתרה של תורה" מיינעדיק בעיקר מעלת[47] התורה (או הבנת התורה וכיו"ב), ווי לדוגמא — אין דער הלכה[48] „לא ישא אדם בת עמי הארץ . . שאם מת או גולה בניו עמי הארץ יהיו שאין אמן יודעת כתר התורה".

אַבער אין דער הלכה שלפנינו, וואו ער ברענגט דעם מאמר רז"ל בנוגע די ג' כתרים, מיינט עס ניט כבוד התורה, און ניט דעם ענין פון הלכות התורה

---

39) ולהעיר שהלכה זו (אמרו חכמים ממזר ת"ח כו') כתבה הרמב"ם בהלכה בפ"ע. אבל (א) לכמה גירסאות אינה הלכה בפ"ע, ובאה בהמשך להלכה א (ראה רמב"ם הנ"ל הערה 36, ושו"נ). (ב) בהל' ת"ת לאדה"ז שם בא בהמשך אחד. וראה לקו"ש חל"ג ע' 42 ואילך.

40) ע"ד הלשון ביל"ש משלי שם. ועוד.

*40) וראה בהבא לקמן (באו"א קצת) לקו"ש חל"ג שם.

41) סב, א.

42) ראה רש"י ור"ן שם. וכן הובא ומפורש בהל' ת"ת לאדה"ז שם ס"ד-טו. אבל ברמב"ם שם פ"ג ה"י, כשמדבר על „כבוד התורה", לא הובא הלשון „משתמש בכתרה של תורה", כ"א: הנהנה מדברי תורה. וראה לשון הרמ"א יו"ד סי' רמו סכ"א. לקמן הערה 45.

43) כח, ב.

44) וכ"ה בע"י לפנינו. וכן הובא באגה"ק סכ"ט.

45) כמבואר באגה"ק שם. ולגירסת הב"ח (וכ"ה בכמה גי' — ראה דק"ס מגילה שם) שליתא התיבות „כתרה של תורה" לכאורה הפי' שם (כמו בנדרים) שמשתמש במי ששונה הלכות, היינו שמשתמש בכבוד התורה (של מי ששונה הלכות). וראה רמ"א שם. ובש"ך שם סקכ"ב-כג. באר היטב שם סק"ד.

46) וראה שו"ע אדה"ז או"ח סנ"ג סל"ג.

47) בפיה"מ להרמב"ם אבות שם (במשנה „שלשה כתרים הם כו'"): אלו השלש מעלות טובות נתנו לאומה זו כו'", ומשמע דמפרש „כתר" מלשון „מעלות" (ובהוצאת קאפח „מעלות הגדולות כו'").

48) הל' איסורי ביאה ספכ"א.

אָדער סתם לימוד התורה, נאָר אַ מעלה מיוחדת[49] אין ענין התורה בכלל[50].

— און כדי צו אַרויסבריינגען קלערער דעם גדר פון „כתר תורה" (בהלכה זו), ברענגט דער רמב"ם וועגן כתר כהונה וכתר מלכות און די ראיות פון די פסוקים, כדלקמן.

ו. כתר כהונה און כתר מלכות איז ניט עבודת הכהונה און שלטון המלכות כשלעצמם — וואָרום נאָך איידער אהרן האָט זוכה געווען צו כתר כהונה איז געווען כהן ועבודת הכהונה; עד"ז בנוגע למלכות, איז מלכות שוין געווען פריער באַ שאול'ן, נאָך איידער דוד האָט זוכה געווען צו כתר מלכות.

אין וואָס באַשטייט דער אויפטו פון „כתר כהונה" און „כתר מלכות"? זאָגט דער רמב"ם: „כתר כהונה זכה בו אהרן שנאמר והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם, כתר מלכות זכה בו דוד שנאמר זרעו לעולם יהי' וכסאו כשמש נגדי" — ד.ה. אַז בשעת מ'איז זוכה צו כתר כהונה און כתר מלכות בלייבט עס אַן ענין נצחי, „לו ולזרעו גו' כהונת עולם", „זרעו לעולם". און ווי דער רמב"ם פסק'נט אין הל' מלכים (בנוגע למלכות): „כיון שנמשח דוד זכה בכתר מלכות והרי המלכות לו ולבניו הזכרים עד עולם".

מען דאַרף אָבער פאַרשטיין: דער רמב"ם פסק'נט דאָך אַז „המלכות ירושה"[51], ניט נאָר מלכות דוד, נאָר מלכות בכלל (אפילו ביי מלכי ישראל). נאָכמער: „ולא המלכות בלבד אלא כל השררות וכל המינויין שבישראל ירושה לבנו ולבן בנו עד עולם"[52] — איז ווי פאַרבינדט דער רמב"ם די מעלה פון „כתר מלכות" דערמיט וואָס „המלכות לו (צו דוד'ן) ולבניו . . עד עולם" [ועד"ז כתר כהונה — אַז „והיתה גו' ברית כהונת עולם"]?

ז. איז דער ביאור בזה[53]:

בשעת דער רמב"ם איז מבאר דעם ענין פון מלכות ביי מלכי ישראל, זאָגט ער[54]: „נביא שהעמיד מלך משאר שבטי ישראל והי' אותו המלך הולך בדרך התורה והמצות ונלחם מלחמות ה' הרי זה מלך וכל מצות המלכות נוהגות בו אע"פ שעיקר המלכות לדוד ויהי' מבניו (פון דעם מלך ישראל) מלך". ד.ה. אַז אפילו ווען ס'איז דאָ מלכות ביי מלכי ישראל (און אין אַן אופן וואָס „ויהי' מבניו מלך", עס גייט איבער בירושה לבניו) — פאַרבלייבט „עיקר המלכות" ביי דוד דוקא. „עיקר המלכות" איז ניטאָ ביי מלכי ישראל.

די הסברה אין דעם: דער מלך און מלכות קען זיין אויף צוויי אופנים*[54]: א) מען הייסט אַ מלך דערפאַר וואָס מען

49) ועד"ז ברמב"ם הל' מלכים שם „כיון שנמשח דוד זכה בכתר מלכות והרי המלכות לו ולבניו כו'".

50) וכן הלשון כתר תורה שם ה"ו; ה"ז; הי"ג. וי"ל שלכן בה"י שם לא הזכיר הלשון „כתרה של תורה" בנוגע לכבוד התורה (כנ"ל הערה 42), כי המושג „כתר תורה" בפרק זה אינו במובן של כבוד התורה וכיו"ב, כבענין משתמש בכתרה של תורה.

*) נת' בארוכה בלקו"ש חכ"ז ע' 243 ואילך. וראה גם לקו"ש חל"ד ע' 43 ואילך.

51) הל' כלי המקדש פ"ד ה"כ. הל' מלכים שם.

52) הל' מלכים שם. ועד"ז בהל' כלי המקדש שם.

53) בהבא לקמן (בנוגע למלכות דוד) — ראה בארוכה לקו"ש חכ"ה ע' 110 ואילך. ח"ל ע' 99 ואילך.

54) הל' מלכים שם ה"ח.

*54) להעיר מהמשך תער"ב פרק קכב.

פירט דורך דעם תפקיד פון מלכות, פעולות והנהגות המלוכה (אשר יוציאם ואשר יביאם[55], הפרטים שביארם שמו־אל[56]) — ולכאורה אפשר גם ע"י משנה למלך, אויב זיין מינוי איז אז „רק הכסא אגדל ממך"[57]. ב) מ'איז בשלימות ובעצם[58] אַ מלך[59].

און דאָס איז „עיקר המלכות": דאָס וואָס בית דוד האָט מלוכה איז ניט נאָר וואָס זיי זיינען בפועל מלכים (און פירן דורך דעם תפקיד פון מלוכה)[60], נאָר ביי זיי איז פאָראַן „עיקר" — עצם גדר המלכות.

און דאָס איז דער ענין פון „כתר מלכות" — ס'איז (ניט נאָר מלוכה בפועל, נאָר) עצם גדר המלכות.

ח. עפ"ז יובן דער אויפטו אין דעם וואָס בשעת דוד „זכה בכתר מלכות . . המלכות לו ולבניו . . עד עולם" — ווייל בהתאם צו דעם שינוי אין דער „חפצא" של מלוכה, קומט אַ שינוי אין דעם „גברא", דעם מלך:

בשעת די מלוכה איז בלויז אין אַן אופן פון אַ מינוי למילוי תפקיד (אַזוי ווי „כל השררות וכל המינויין"), איז דאָס אַ דבר נוסף אויף זיין מציאות, ער פאָר־מאַגט מלוכה (ע"ד ווי ער פאָרמאַגט נכסים). און דעריבער, דאָס וואָס זיין מלוכה גיט זיך איבער בירושה לבניו, איז דאָס בדומה צו יעדער ירושת נחלה: ע"ד ווי מען ירש'נט אַלע נכסים פון דעם מוריש, אַזוי ירש'נט מען זיין תפ־קיד און מינוי[61]. און ווי דער רמב"ם זאָגט „וכל הקודם בנחלה קודם לירושת המלוכה"[62], „וכל הקודם לנחלה קודם לשררות המת"[63].

בשעת אַבער מ'איז זוכה צו כתר מלכות — מ'האָט דעם „עיקר" המלכות, ווערט עס אַזוי אויך ביים גברא (אַ שינוי בגברא)[64], אַז דעמאָלט ווערט דער ענין המלכות ביי אים (ניט אַ הוספה אויף זיין עיקר, נאָר דאָס ווערט) זיין מהות און עיקר — זיין מציאות איז מציאות ועצם פון מלך[65].

און דערפאַר זאָגט דער רמב"ם אין ספר המצות[66], אַז יעדער מלך וואָס איז

---

55) פינחס כז, יז.

56) ש"א ח, יוד ואילך. רמב"ם הל' מלכים פ"ד.

57) מקץ מא, מ.

58) אולי י"ל נפק"מ בנוגע למלך כיון שכר"ע שוב אינו זוקף (ברכות לד, ר"ע). רמב"ם הל' תפלה פ"ה ה"י) — שבשעת תפלתו אין (ואסורים) פעולות דמלכות.

59) ובנוגע לדוד באותן ששה חדשים דאינו מתכפר כמלך (ראה ירושלמי ר"ה פ"א ה"א. הוריות פ"ג ה"ב) — ראה לקו"ש חכ"ה שם ע' 107 הערה 21, משו"ת אבני נזר יו"ד סשי"ב — די"ל דגם אז הי' לו דין מלך אלא דבשעיר יש דין מיוחד. ע"ש.

60) לא רק לפי מש"כ הרמב"ן עה"ת (ויחי מט, יו"ד) דשאר המלכים אשר לא ממלכי בית דוד הוי „כמו שופטים ושוטרים", אלא גם לדעת הרמב"ם הנ"ל ד„נביא שהעמיד מלך כו' הרי זה מלך וכל מצות המלך עליו", הרי כתב שאי"ז „עיקר המלכות", וראה השגות הראב"ד שם ה"ט.

61) ועד"ז בנוגע לירושה דכהן גדול המבואר בהל' כלי המקדש.

62) הל' מלכים שם.

63) הל' כלי המקדש שם.

64) להעיר מרמב"ם הל' תשובה פ"ח ה"ב: „וכן זה שאמרו עטרותיהם בראשיהן כלומר דעת שידעו שבגללה זכו לחיי העולם הבא מצוי' עמהן והיא העטרה שלהן . . כך עטרה שאמרו חכמים כאן היא הידיעה". ומזה מובן שאף שכתר — עטרה כפשוטו הוא למעלה ונפרד מהראש, הרי ענינו ותוכנו שמשנה (נעשה חלק מ)מציאותו.

65) להעיר דעדות הוא לבית דוד שכל הראוי למלכות הולמתו (הכתר) — ע"ז מד, סע"א — „יושבת בראשו יפה כו'" (פרש"י שם ד"ה הולמתו).

66) מל"ת שסב.

ניט פון „זה הזרע הנכבד (בית דוד) לענין מלכות נכרי קרינא בי׳ כמו זרע אחר בלתי זרע אהרן לענין עבודה זר קרינא בי׳״.

ובמילא ווערט דאָס אַן ענין נצחי — לו ולבניו עד עולם.

וויבאַלד דאָס איז דער עצם ומהות פון אביו, און דער יורש איז די מציאות פון מוריש איז עס במילא דער עצם ומהות פון בניו און אַזוי יורשו (הבן) — עד עולם.

און דאָס איז די הסברה אין פסק הרמב״ם (בנוגע למלכות דוד)[67]: „מלכי בית דוד הם העומדים לעולם . . אבל אם יעמוד מלך משאר ישראל תפסק המלכות מביתו״ — ווייל כאָטש אַז אויך ביי מלכי ישראל גייט איבער די מלכות בירושה (וכקושיית הראב״ד[67]), פאַר־מאָגט עס אַבער ניט די מעלה פון נצחיות. משא״כ „מלכי בית דוד הם העומדים לעולם״ — ווייל „זכה (דוד) בכתר מלכות״ איז עס פאַרבונדן מיט דעם עצם ומהות פון מלכות ומלך.

און כשם ווי דאָס איז בנוגע למלכות, עד״ז איז בנוגע לכהונה: עס איז דאָ די עבודת הכהונה, שירות הכהונה בפועל; דערנאָך איז דאָ וואָס „כתר כהונה זכה בו אהרן״ — אהרן האָט זוכה געווען אין כתר כהונה, דער עצם הכהונה. און ווי־באַלד ער האָט דעם עצם הכהונה, איז כהונה פאַרבונדן געווארן מיט זיין עצם [ע״ד ווי דער ענין היהדות וואָס איז דער עצם ומהות פון אַ אידן (ועד״ז בגר וואָס נתגייר כהלכה)].

און דערפאַר איז דער ענין הכהונה ביי אים אין אַן אופן פון „לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם״ — באופן נצחי, כנ״ל בנוגע למלך.

ט. עפ״ז ווערט מען אויך פאַרשטיין פאַרוואָס דער רמב״ם, רייַדנדיק ווען די „שלשה כתרים״, זאָגט ער „זכה בו אהרן . . זכה בו דוד״ — און איז משמיט „ונטלו״:

פעולות הנהגות המלוכה, ועד״ז עבו־דת הכהונה — איז שייך דערויף זאָגן „ונטלו״, מען נעמט און טוט (בפועל). אָבער „כתר כהונה״ און „כתר מלכות״ — דער „עיקר״ כהונה ומלכות, וואָס פועל׳ט דעם שינוי הגברא ווערט פאַר־בונדן מיטן עצם האדם און — אין דעם קען ניט זיין קיין „נטלו״ (מעצמם), נאָר „נכתרו״ דורך דעם אויבערשטן.

וע״פ כל זה איז אויך מובן פאַרוואָס דער רמב״ם ברענגט די פסוקים דוקא — (בנוגע כתר כהונה) „והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם״, און (בנוגע כתר מלכות) „זרעו לעולם יהי׳ וכסאו כשמש נגדי״ — ווייל אין די פסוקים זיינען מודגש די גדרי הנ״ל:

פון פסוק „והיתה לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם״ איז מוכח:

א) אַז דאָס קומט פון אויבערשטן, וואָס דאָס איז מודגש ביי כהונת פינחס וואָס דער אויבערשטער האָט אים גע־געבן דעם ענין הכהונה[68] דעמאָלס[69] באופן מיוחד[70];

---

67) הל׳ מלכים שם ה״ט.

68) משא״כ בהפסוק דפרשתנו „ברית מלח עולם גו׳ לך ולזרעך אתך״, שנעשה ע״י מתנות כהונה (כספרי ופרש״י שם יח, ח).

69) ראה לעיל הערה 25.

70) וזכה לזה כהמשך הכתוב „תחת אשר קנא לאלקיו ויכפר גו׳״, משא״כ בפרשתנו שבא רק אחר זה שערער קרח על הכהונה. ופשיטא בנוגע לשאר

ב) אַז דאָס איז געוואָרן זיין מהות, וואָס דערפאַר איז עס „לו ולזרעו אחריו ברית כהונת עולם" — ס'איז דער זעל־בער „ברית . . עולם" באַ „לו" און באַ „זרעו"[71]. ביז עס קומט די הלכה, ווי דער ראָגאַטשאָווער איז מבאר אויף דעם פסוק, אַז „כאן[72] נתחדש דגם זרע פסול העבודה כשרה"[73], וואָס דערפון איז מוכח אַז דאָס איז ניט קיין ירושה פון אַ מילוי פעולה, נאָר פון אַ זאַך שבמהותו, דער בן בעיקר[74] מהותו איז דער זעל־בער מהות פון דעם אב.

וכעין זה איז עס מוכח פון פסוק „זרעו לעולם יהי' וכסאו כשמש נגדי" — וואָס קומט בהמשך צו די פסוקים[75] „אם יעזבו בניו תורתי ובמשפטי לא ילכון גו' ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם וחסדי לא אפיר מעמו גו'", וואָס „הקב"ה הבטיחו בכך" אַז „לא תכרת המלוכה מזרע דוד לעולם"[76], און נאָך דעם פירט ער אויס אין די פסוקים „אחת נשבעתי בקדשי אם לדוד אכזב, זרעו לעולם יהי' וכסאו כשמש נגדי" — די מלוכה איז באופן אַז ס'איז ניט שייך אין איר קיין הפסק, דאָס איז אַ כסא נצחי („כשמש נגדי"), די נצחיות איז באַ „זרעו לעולם"[77].

יו"ד. ע"פ כל הנ"ל וועט ווערן מוסבר וואָס איידער דער רמב"ם איז מסביר ומפרט דעם ענין פון כתר תורה, איז ער מקדים די פרטים בשייכות צו כתר כהונה וכתר מלכות און די ראיות פון די פסוקים — ווייל דוקא דורך דעם ווערט מוסבר דער גדר פון כתר תורה ביי אידן, אַז „כתר תורה הרי מונח ועומד ומוכן לכל ישראל שנאמר תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב כל מי שירצה יבא ויטול".

ובהקדם עכ"פ בקיצור נמרץ:

ע"ד בכתר מלך כפשוטו — זיינען דאָ[78] כו"כ חפצי המלך ביז „לבוש מלכות . . וסוס אשר רכב עליו" און אויך „כתר מלכות" בפני עצמם

און דערנאָך ווי דער מלך (נוצט זיי און) ווערט נשתנה ע"ז

אַזוי אויך בתורה (וכהונה[79]) איז דאָ כתרה של תורה (פאַר זיך) — ע"ד

הפסוקים שלפנ"ז (הנ"ל הערה 28), שאינו שייך בכלל לענין ומאורע מיוחד.

71) משא"כ בפקודי (הנ"ל הערה 28) „והיתה להיות להם משחתם לכהונת עולם לדורותם", שאינו מפורש „עולם" בנוגע לזרעם.

72) צפע"נ עה"ת ר"פ פינחס (מקידושין סו, ב). ע"ש.

73) „ור"ל דאף דהעושה הוא שלא כדין דהוא כזר לכל דבריו מ"מ העבודה כשרה" (צפע"נ שם). ואף שברמב"ם הל' ביאת מקדש פ"ו ה"י הביא (ומקורו מקידושין שם) הכתוב (ברכה לג, יא) ברך ה' חילו גו' — אולי י"ל להצפע"נ דהלימוד הוא משם, אבל כאן (במעשה פינחס) נתחדש זה. וצ"ע.

74) דהפעולה שנתחלל על ידה — אין משנה אותו —

ע"ד ביהדות דאע"פ שחטא (איזו חטא שיהי') ישראל הוא (סנה' מד, רע"א).

75) תהלים פט, לא ואילך.

76) רמב"ם הל' מלכים שם ה"ז.

77) משא"כ בהפסוק „כסאך יהי' נכון עד עולם" שהביא בהל' מלכים שם, שנאמר „עד עולם" רק בנוגע ל„כסאך", ואינו מפורש הלשון „לעולם" בנוגע לזרעו, כי שם (ועד"ז בה"ט שם), נוגע בנצחיות דכסא דוד, אבל כאן בהלכות ת"ת, הרי"ז הקדמה לכתר תורה דהוי באופן דמורשה קהלת יעקב (כדלקמן בפנים), ולכן הביא דוקא פסוק הנ"ל.

78) אסתר ו, ח. וראה בפרש"י (שם, ט) דכתר (דוקא) לא הזכיר כו'.

79) חפץ דכתר כהונה י"ל שזוהי קטורת — ולכן דוקא ע"ז הבירור דכהונה כבפרשתנו. ואכ"מ.

להפירוש הנ"ל[80] אַז דאָס מיינט הלכות שבתורה (ניט די שקו"ט וכו') — און עס איז דאָ דער גברא (וואָס ניט נאָר ער איז שונה הלכה — וואָס אויף דעם דאַרף אויך זיין „ויטול" עכ"פ דאָמאָלס נאָר) הנכתר בכתר תורה.

כשם ווי דאָס איז באַ כתר כהונה און כתר מלכות, אַז דער גדר ה„כתר" איז: א) מצד החפצא. ב) מצד הגברא — דאָס ווערט (פאַרבונדן מיט) זיין מהות. ג) אין דעם „יחס" צווישן דעם חפצא והגברא — עס קומט אַן דער „כתר" צום גברא, אין אַן אופן פון „נכתרו"[81] (מצד דעם אויבערשטן) און נאָכדעם קען זיין „ויטול" און טאָן מיט דעם — נטילה ועשי' בשלימותן — ועד"ז איז עס בנוגע צו „כתר תורה".

ועפ"ז קומט צו אַן עומק אין דעם וואָס מען זאָגט „כתר תורה הרי מונח ועומד ומוכן לכל ישראל . . כל מי שירצה יבא ויטול": ס'איז נוסף אויף דעם פירוש אַז דער אויבערשטער האָט געגעבן תורה אין אַן אופן אַז יעדערער וואָס וויל לערנען תורה האָט די יכולת אויף דעם (כל מי שירצה יבוא ויטול) — נאָר „נכתרו ישראל"[82], תורה איז זיי געבן געווארן פון דעם אויבערשטן אין אַן אופן אַז דאָס איז געווארן פאַרבונדן מיט זייער עצם מהות, עס איז „מורשה קהלת יעקב".

אין אַנדערע ווערטער: „מורשה קהלת יעקב" מיינט אַז תורה איז „מונח ועומד ומוכן לכל ישראל" — ניט אַז ס'איז גרייט „ערגעץ אַנדערש" און די בעלות דערויף קומט דורך זיין נטילה („יבוא ויטול") — נאָר דאָס איז מונח און געווארן זיין עצם. דער „יבוא ויטול" איז בלויז אַז דער כתר תורה (וואָס נכתרו בו) זאָל שטיין אין אַן אופן[83] אַז ער זאָל קענען פועל בשלימות זיין מיט (דורך) עם.

יא. עפ"ז יש לבאר — בדרך אפשר — הטעם וואָס דער אַלטער רבי (בהל' ת"ת שלו) איז משמיט די פסוקים און איז משנה מלשון הרמב"ם בהמשך ההלכה (כנ"ל), וואָס יש לומר אַז הא בהא תליא:

מיט דעם וואָס ער איז משנה און זאָגט פריער „כל מי שירצה יבוא ויטול", און דערנאָך ברענגט ער די ראי' פון פסוק „שנאמר מורשה קהלת יעקב" און איז מוסיף „שהיא ירושה לכל ישראל", איז מער מודגש אַז די ירושה איז ניט נאָר וואָס ס'איז „מונח ועומד ומוכן לכל ישראל" און יעדערער קען דאָס נעמען, נאָר אויך אַז דאָס נעמען גופא איז אַ ירושה לכל ישראל (ניט אַ זאָך וואָס ווערט אויפגעטאָן לגמרי דורך זיין מעשה, נאָר), וואָס קומט מלמעלה און

---

80) סעיף ה.

81) ומ"ש הרמב"ם בנוגע לכתר כהונה וכתר מלכות „זכה בו אהרן . . זכה בו דוד" — ולא „ניתן לאהרן כו' ניתן לדוד" (וכברבינו יונה לאבות שם) — כי בזה מודגש יותר ש„נקנה" להם, שנתעצם ונעשה חלק ממציאותם (וראה לשון הרמב"ם הל' ת"ת שם ה"ז „אין אתה זוכה לכתרה של תורה"; שם הי"ג „מי שרצה לזכות בכתר תורה").

82) לשון זה — „נכתרו ישראל" — אינו לא בספרי ולא ביומא, וליתא בכל הנ"ל הערה 7 (ובכל הנ"ל ג' כתרים הם וכיו"ב). אבל מפורש כן בספר הבהיר אות קנב „בשלשה כתרים נכתרו ישראל" (ושם ממשיך: כתר כהונה וכתר מלכות וכתר תורה על גביהם). ובבמדב"ר פי"ד שם: ג' כתרים שנתן הקב"ה לישראל על זאת.

83) להעיר מג' המדריגות שבתורה, בחי' ירושה ובחי' מכר (יגיעה) ובחי' מתנה — נסמן ונתבאר בארוכה בלקו"ש חי"ג ע' 115 ואילך. וראה לקמן ע' 176 ואילך.

וועלט זיין מציאות, כנ"ל — דער תוכן וואָס דער רמב"ם ברענגט אַרויס דורך די פסוקים בכתר כהונה וכתר מלכות.

יב. ועפ"ז איז אויך מובן דער ענין ההלכה שבזה אין רמב"ם:

דער רמב"ם איז דאָ אויסן צו אַרויס־ברענגען ניט בלויז די מעלה פון כתר תורה, וואָס צוליב דעם (ווי ער זאָגט אין די הלכות שלאח"ז) איז „ממזר ת"ח קודם לכה"ג עם הארץ" און „אין לך מצוה בכל המצות כולן שהיא שקולה כנגד ת"ת"[84] וכו' (און דערפאַר מאַנט זיך ע"פ הלכה דער ענין הזריזות וכו' אין לימוד התורה),

נאָר אויך ובעיקר ווי דער כתר תורה האָט אַ שייכות און פאַרבונד מיט יעדער אידן אַלס זיין ירושה, וואָס דערפון איז מובן, אַז דאָס צוקומען דערצו דורך די דרכים וואָס דער רמב"ם ברענגט וויי־טער אין די הלכות[85] [„.. לא יסיח

84) רמב"ם שם ה"ג.

85) ה"ו ואילך. — וראה לקו"ש חכ"ז הנ"ל בשוה"ג להערה 50.

דעתו לדברים אחרים ולא ישים על לבו שיקנה תורה עם העושר והכבוד כאחת כך היא דרכה של תורה כו'" און „עשה תורתך קבע ומלאכתך ארעי וכו'" ועוד], איז ניט אַן ענין פון הידור מצוה וכיו"ב, נאָר דאָס איז דער קיום פון „מצוה[86] זו כראוי".

(משיחות ש"פ קרח תשכ"ח,
ש"פ אמור תש"מ)

86) רמב"ם שם ה"ו.
ולהעיר שבהל' ת"ת לאדה"ז פ"ג רס"ג כתב „ולכן מי שנשאו לבו לקיים מצוה זו כראוי", ולא הביא המשך לשון הרמב"ם „ולהיות מוכתר בכתר תורה". ואולי אפ"ל, דכיון שסדר ההלכות בשו"ע אדה"ז הוא באופן שונה מהל' ת"ת להרמב"ם, ואדה"ז כתב הענין דכתר תורה רק ברפ"ד, לכן לא הזכיר לשון זה לפני זה, כאן. ולהעיר משינוי לשון אדה"ז שם פ"ד ס"ח — בנוגע ללימוד התורה בלילה — „לפיכך מי שרצה לזכות בכתר תורה", וברמב"ם שם פ"ג הי"ג (בנוגע הנ"ל) „לפיכך מי שרצה לזכות בכתר התורה". ואכ"מ. וראה לקו"ש חל"ד ע' 42 ואילך.

*) ראה רמב"ם הנ"ל הערה 36 — כמה שינויי נוסחאות בהלשון „בכתר התורה".